

Lesbeschrijving *Doel*

- ❖ De leerlingen kennen de voornaamste leden van het Koninklijk Huis;
- ❖ De leerlingen kennen de hoofdlijn van de voor- en nadelen van het digitale tijdperk;
- ❖ De leerlingen weten enkele belangrijke ontwikkelingen zich in het binnenland hebben voorgedaan;
- ❖ De leerlingen weten enkele belangrijke ontwikkelingen zich in het buitenland hebben voorgedaan.

Aantal lessen 5**Lesonderdelen** *Vertelling*

1. Vluchtelingen

Leestekst

Geen.

Leerlingenboek

Het Koninklijk Huis

Het digitale tijdperk

Zorgen in het binnenland

Onrust in het buitenland

Verwerking**Repetitie****Vertelling 1** **VLUCHTELINGEN**

‘Hi, die Selim!’ Met een plof valt Hans naast Selim op zijn stoel neer. ‘Hallo Hans’, groet Selim verlegen terug. Hans grijnst even tegen hem en gaat dan half achterstevoren zitten om met Rob verder te praten. Dat begrijpt Selim best. Rob en Hans zijn al vanaf groep 4 vrienden. Hij zit hier pas een week op school. Selim is allang blij dat de meeste kinderen gewoon tegen hem doen. Dat maakt hij wel anders mee...

Selim kijkt om zich heen. Druk pratend met elkaar komen steeds meer kinderen de klas binnen. Van sommigen weet hij al de naam: Richard, Tim, Michelle, Desiree, Walter, Ronald, Paula... Iets langer laat Selim zijn blik op Ebrar rusten. Zij zit bijna achterin de klas. Alleen Walter en Ronald zitten nog achter haar. Anderhalf jaar geleden woonde zij nog in Turkije, vertelde ze gisteren. Op de één of andere manier voelt Selim zich door haar wat minder alleen in de klas. Buiten op het plein heeft hij daar geen last van. Daar ziet hij meestal zijn jongere broers Soltar en Amir.

Meester Donk legt de sommen uit op het bord. Iedereen is stil. Ronald doet wel zijn mond open, maar nu zonder geluid. Hij playbackt. Zijn overdreven mondbewegingen zien er zo komisch uit, dat sommige kinderen moeite hebben om hun lachen in te houden. Het wordt nog erger als Ronald heel zachtjes aan de hoofddoek van Ebrar trekt. De doek zakt telkens een stukje verder naar beneden... ‘Houd toch eens op, klier!’ roept Ebrar boos achterom. ‘Wat is dat daar?’ Met grote stappen loopt meester Donk

naar de achterste tafels. 'Ik doe niets', reageert Ronald verbaasd. 'Ik zit gewoon....' 'Ja, en je zit ook gewoon te klieren.' Geïrriteerd trekt Ebrar haar hoofddoek omhoog. 'Ronald, als ik merk dat je hiermee doorgaat, dan ben je om half vier hier nog wel even... Begrepen?!' 'Ja, meester', mompelt Ronald. 'Mooi. Dan pakt iedereen bladzijde twaalf. Maak de eerste drie rijtjes sommen.' Zuchtend buigt Selim zich voorover. Rekenen kan hij wel, maar het lezen van de sommen vindt hij knap moeilijk. Hij snapt niet waarom Nederlands schrijven en lezen zoveel moeilijker is dan praten.

'Graag een beetje opschieten', zegt meester Donk in de kleedkamer van de jongens. 'Anders is de gymles al afgelopen voordat jullie omgekleed zijn.' Bij de deur draait hij zich nog even om. 'Over vijf minuten wil ik beginnen.' De jongens reageren nauwelijks. Ze gaan gewoon door met treuzelen en doen even wild en rumoerig als altijd. 'Hier, vangen!' roept Ronald. Op hetzelfde ogenblik vliegt er een sportschoen rakelings langs Selims hoofd. Met een harde klap valt de schoen aan de andere kant van de kleedkamer op de grond. 'Hé, dat is mijn schoen!' reageert Rob verontwaardigd. 'Sorry', grijnst Ronald, 'dat wist ik niet. Ik pakte zomaar wat om naar Selim te gooien. Om hem vangen te leren, maar hij ving niet.' 'Ja, ja', moppert Rob, 'dat zal wel. Je bent gewoon een pestkop. Je gaat die schoen maar zelf pakken ook. Anders zal ik eens met jouw spullen gaan gooien.' 'Ja, dan help ik mee!' valt Hans zijn vriend bij. 'Oké, oké', sust Ronald, 'rustig maar. Ik ga al.' Hij schuift met zijn voet de schoen naar Rob. 'Hier, ik ga wel ergens anders zitten.' 'Graag', zeggen Rob en Hans tegelijk.

'O, sorry.' Opnieuw kijkt Ronald grijnzend rond. Nu omdat hij met zijn rugtas Selims jas op de grond veegt. Zonder iets te zeggen raapt Selim zijn jas op en hangt hem aan het haakje op. Ronald gaat zo breed zitten, dat er nauwelijks meer plek voor hem is. Selim pakt zijn spullen en loopt naar het kleine bankje naast de doucheruimte. Hier is plaats genoeg. Met trage bewegingen maakt hij zijn veters los. Om de hoek van de deur verschijnt het gezicht van meester Donk. 'Schiet op jongens! We gaan handballen!' Verast kijken een paar jongens op. 'Yeah!' juicht Rob. 'Nee, bah', reageert Ronald. 'Ik ga veel liever touwklimmen.' 'Nee, joh!' roept Hans. 'Ik heb zin in handbal. Kunnen we mooi oefenen voor het handbaltoernooi.' Hij kijkt opzij en ziet dat Selim zijn gewone kleren nog aan heeft. 'Moet jij je niet omkleden?' vraagt hij verbaasd. 'We beginnen zo hoor!' Selim krijgt een kleur. 'Ik heb geen korte broek en shirt...' 'Wacht maar!' Rob loopt naar de deur. 'Regel ik wel voor je.' 'Rob kijkt even in de gevonden-voorwerpen-doos. Daar ligt altijd wel wat in', legt Hans uit. 'Kun jij wel handballen?' vraagt hij aan Selim. 'Een beetje', antwoordt Selim, 'maar niet zo goed als voetballen. Ik was vroeger de beste van onze buurt.' De deur gaat open. 'Hier, deze zal wel passen!' Rob geeft Selim een zwarte korte broek en een vaalblauw T-shirt. 'Ik ga vast warmlopen.' Juichend rennen een paar jongens naar de deur. Anderen lopen er mopperend achteraan. 'We doen al zo vaak een balspel', moppert Ronald. 'Ik heb veel liever touwklimmen. En jij natuurlijk ook...' Spottend kijkt hij Selim aan. 'Daarin was je vroeger zeker ook de beste uit de buurt. Of klom je vader altijd in de boom om kokosnoten te plukken voor het eten?' Selim kijkt Ronald even aan. Dan buigt hij zich voorover en trekt zijn schoenen uit. Omringd door een groepje gniffelende jongens loopt Ronald naar de gymzaal.

Even later stapt Selim als laatste de gymzaal binnen. De korte broek is veel te groot. Dat is niet erg. Selim is wat blij dat hij mee kan doen. Hoe gewoner je doet, hoe beter het is. En het is ook het beste om niet te reageren op opmerkingen zoals net. Dat heeft Selim wel geleerd in het halve jaar dat hij nu in Nederland woont. Gelukkig wonen ze nu sinds vorige week in een huis en niet meer in het AZC.

‘Hier, jij bent bij mij.’ Hans houdt een rood lintje omhoog. Selim knikt en doet net als de andere jongens het lintje om. Het rode lint is goed te zien op zijn blauwe shirt. ‘Zó! roept Rob. Hij wijst naar Selims been. ‘Wat heb jij daar op je knie? Is dat een litteken of zo?’ Selim voelt dat hij weer een kleur krijgt. Gewoon antwoorden, dat is het beste. Alle kinderen kijken naar hem. ‘Dat komt van een kogelscherf’, antwoordt hij. ‘Ik heb er ook één op mijn bovenbeen.’ Hij duwt zijn broekspijp wat omhoog. ‘Hier. Toen ik nog in Syrië woonde, is er een keer op me geschoten.’ ‘Hij wel!’ regeert Ronald smalend. ‘Ik geloof er niks van...’ Selim doet zijn broekspijp weer naar beneden en haalt zijn schouders op. ‘Dan niet.’ Selim vindt het maar stom. Over zoiets lieg je toch niet? Hij hoort heus wel aan het gemompel dat ze hem niet geloven.

Meester Donk kijkt de kring rond. ‘Jongens’, zegt hij, ‘wat Selim zegt is waar. Hetzelfde heb ik vorige week van zijn ouders gehoord. De familie Hajdarwish is niet voor niets uit Syrië gevlucht. Zijn vader werd door de rebelstrijders vervolgd. Hij was het niet met hen eens. En de rebellenleider vindt dat iedereen naar hem moet luisteren. Zo niet, dan wordt je doodgeschoten. Zo gaat dat.’ ‘Zó, dat is nogal wat...’, reageert Rob opnieuw geschrokken. ‘Ja, dat is het zeker’, gaat de meester verder. ‘Maar misschien wil Selim zelf ons vertellen wat er bij zijn huis is gebeurd?’ ‘Ja’, antwoordt Selim, ‘dat wil ik wel.’ Iedereen komt om hem heen staan en kijkt naar hem. Ook Ronald. De meisjes kijken telkens even naar zijn knie.

‘Niet alleen mijn vader was in gevaar’, begint Selim te vertellen, ‘maar ook de rest van mijn familie. Mijn moeder, Soltar en Amir, mijn oom, mij opa en oma... de hele familie.’ ‘Maar hoe wist die partij dan waar iedereen woonde?’ vraagt Hans. ‘Ze konden toch niet weten waar je opa en oma woonden?’ ‘Sst! Stil joh’, roepen een paar jongens. ‘Laat ‘m nou vertellen.’ ‘Wij woonden allemaal bij elkaar in één huis’, vertelt Selim verder. ‘We moesten zoveel mogelijk binnen blijven, omdat anders iemand ons misschien zou verraden. Op een dag moest mijn oma naar de dokter. Dat kon ze niet alleen. Daarom ging ik mee. Het was heel rustig op straat. Opeens kwam er een raket-aanval. Mijn oma kreeg een kogel door haar hoofd en ik twee scherven in mijn been.’ Selim stopt met vertellen. ‘En je oma?’ vraagt Hans na een korte stilte. ‘Mijn oma stierf’, antwoordt Selim. Opnieuw is het stil.

‘We mochten daarna in het huis van een vriend van opa wonen. Dat was veiliger. Niemand mocht weten dat wij er ook woonden. Daarom konden we nooit naar buiten. Zelfs de boodschappen deed iemand anders voor ons.’ ‘En school dan?’ vraagt Rob. ‘We gingen niet naar school. Als we naar buiten zouden gaan, konden ze ons doodschieten. We zijn bijna een jaar niet naar school geweest.’ ‘Jullie hadden ook geen huiswerk?’ vraagt Hans. ‘Nee, we lazen heel veel boeken.’ ‘En wat deed je verder de hele dag?’ wil Ronald weten. ‘Je kunt niet buiten voetballen ofzo...’ ‘Nee’, antwoordt Selim, ‘maar we schaakten heel veel.’ ‘Maar nu ben je hier’, gaat Ronald verder, ‘dus je bent wel een keer buiten geweest.’ ‘Ja’, knikt Selim. ‘We moesten wel. We konden iedere dag verraden worden. Daarom zijn we gevlucht. Op een morgen vertelde papa dat we ‘s avonds zouden vertrekken. We mochten maar één tas meenemen. En heel veel kleren aantrekken. De rest moesten we achterlaten..’

‘En toen zijn jullie hier naartoe gevlucht’, mompelt Rob zacht voor zich uit. Onbeweeglijk staart Selim voor zich uit. Hij denkt weer terug aan het moment dat ze uit Syrië, hun vaderland, vluchtten. Aan de angst in het grote huis. Angst, om net als oma te worden doodgeschoten... Opa, zou hij nog leven? En oom? En de rest van de familie Hajdarwish? Zal hij ze ooit nog terugzien? ‘Ik vind dat je heel goed Nederlands spreekt’, onderbreekt Ronald zijn gedachten. Ronald is duidelijk onder de indruk van wat hij net

12. De tijd van koning Willem-Alexander

heeft gehoord. 'Ja..' Opeen pakt Selim de bal uit meester Donks handen. 'Handballen wil ik ook leren', roept hij met een schorre stem. 'Vangen, Ronald...!'

Bron

Naar: Verhalenbundel, *Andersom*, Kampen: Kok Voorhoeve 1995, pag. 52-60.

Gespreksvragen

1. Waarom zou Selim zich door Ebrar minder alleen voelen?
2. Kun je uitleggen waarom lezen en schrijven moeilijker is dan praten?
3. Hoe gaat Selim met Ronald om? Wat leer jij van Selim?

Achtergrond- Informatie *HET KONINKLIJK HUIS*

1. Willem-Alexander

Willem-Alexander werd geboren op 27 april 1967 en groeide op kasteel Drakensteyn. In 1981 verhuisde het gezin naar Paleis Huis ten Bosch in Den Haag. De middelbare school vervolgde hij aldaar bij het Vrijzinnig-Christelijk Lyceum en daarna het Atlantic College in Wales in Engeland.

Toen de prins de leeftijd van achttien jaar bereikte, werd hem zitting verleend in de Raad van State, het hoogste adviescollege van de Nederlandse regering. Sindsdien heeft hij ook recht op een toelage uit de staatskas.

Zijn militaire dienstplicht vervulde hij van augustus 1985 tot januari 1987 bij de Koninklijke Marine.

Daarna studeerde hij vanaf augustus 1987 geschiedenis aan de Rijksuniversiteit Leiden, waar ook zijn moeder en zijn grootmoeder hadden gestudeerd.

In april 1990 werd hij benoemd tot adjudant van zijn moeder in buitengewone dienst. De benoeming ging in op zijn 23ste verjaardag. Tegelijkertijd werd hij bevorderd tot luitenant-ter-zee van buitengewone diensten, tweede categorie, van de Koninklijke Marine Reserve.

In 1993 behaalde Willem-Alexander zijn doctoraalexamen geschiedenis; zijn afstudeerscriptie ging over de Nederlandse reactie op het besluit van Frankrijk om binnen de NAVO een 'status aparte' in te nemen.

Na het behalen van zijn bul begon zijn voorbereiding op het koningschap. Willem-Alexander volgde meerdere cursussen bij de Koninklijke Landmacht. Tegelijkertijd begon hij zich meer in het openbare leven te profileren. Hij vervulde representatieve taken bij officiële evenementen en legde officiële bezoeken af aan gemeenten, provincies en maatschappelijke instellingen.

Na zijn stage bij de luchtmacht hield de prins zich aanvankelijk bezig met de rechterlijke macht, het binnenlands bestuur en vanaf 1997 met het Nederlandse bedrijfsleven. Daarnaast specialiseerde hij zich in het waterbeheer, een onderwerp dat zijn vader hem aan de hand deed. Hij zette zijn kennis onder meer in bij zijn bezoek aan Marokko in november 2005.

Na zijn studie in Wales behaalde Willem-Alexander zijn eerste vliegbrevet. Hij vervolgde zijn opleiding bij de KLM Flight Academy. In 2017 werd bekend dat Willem-Alexander zich ging omscholen tot piloot op een Boeing 737.

2. Verloving

Koningin Beatrix maakte op 30 maart 2001 tijdens een rechtstreekse televisie-uitzending de verloving bekend van de kroonprins met de Argentijnse Máxima Zorreguieta. Haar vader, Jorge Zorreguieta, bleek ten tijde van de militaire dictatuur (1976–1983) onder generaal Jorge Videla staatssecretaris te zijn geweest van Landbouw en Vee­teelt. Minister-president Wim Kok schakelde minister van Staat Max van der Stoep in om haar vader te overtuigen de huwelijksvoltrekking niet bij te wonen, hetgeen hem lukte. Nadat Kok beloofde dat de aanwezigheid van Zorreguieta senior ook in de toekomst geen vanzelfsprekende zaak zou zijn, werd de toestemmingswet door het parlement aangenomen.

3. Huwelijk

Het huwelijk van Willem-Alexander met Máxima werd op 2 februari 2002 in de Grote Zaal van de Beurs van Berlage voltrokken door burgemeester Job Cohen van Amsterdam.

De kerkelijke bevestiging gebeurde in de Nieuwe Kerk door dominee Carel ter Linden, voormalig predikant van de Haagse Kloosterkerk en tevens de dominee bij wie Willem-Alexander in 1997 belijdenis had gedaan.

Tijdens de traditionele rijtoer door de stad werd door republikeinen en sympathisanten van de Dwaze Moeders gedemonstreerd op het Koningsplein. Ook werd een plastic zakje met witte latexverf tegen de Gouden Koets gegooid. Er werden enkele arrestaties verricht, maar grote ongeregelheden bleven uit.

4. Kinderen

Willem-Alexander en Máxima hebben drie kinderen:

Catharina-Amalia (geboren in 2003);

Alexia (geboren in 2005);

Ariane (geboren in 2007).

5. Overlijden prins Friso

Tijdens zijn laatste vakantiedag in het Oostenrijkse Lech raakte Friso op 17 februari 2012 bedolven onder een sneeuwlawine. Doordat Friso een lawinepiep bij zich had, wisten de reddingswerkers waar hij lag. Friso lag onder een laag van veertig centimeter sneeuw. Vijfentwintig minuten na het ongeval werd hij bevrijd. Al die tijd hadden zijn hersens te weinig zuurstof gehad. Ter plekke werd hij gedurende vijftig minuten gereanimeerd. Toen zijn hart weer begon te kloppen, werd hij per helikopter naar het Landeskrankenhaus in Innsbruck gebracht.

Op 1 maart 2012 werd Friso overgebracht naar het Wellington Hospital in zijn woonplaats Londen. Op 9 juli 2013 werd de prins naar Paleis Huis ten Bosch in Den Haag gebracht, aangezien verdere behandeling in het ziekenhuis geen meerwaarde meer zou hebben.

Prins Friso overleed op 12 augustus 2013 op 44-jarige leeftijd in Paleis Huis ten Bosch. Hij werd op 16 augustus 2013 in besloten kring begraven op de Nederlands Hervormde Begraafplaats Hoge Vuurseweg in Lage Vuursche. Voorafgaand was er een besloten rouwplechtigheid in de plaatselijke Stulpkerk, die door dominee Carel ter Linden werd geleid. Alleen familieleden en naasten waren aanwezig. Prins Friso was, sinds de begrafenis van prinses Marianne in 1883, de eerste Oranje die niet werd bijgezet maar begraven. Op 2 november 2013 vond in de Oude Kerk in Delft een besloten herdenkingsbijeenkomst plaats voor familie, vrienden en collega's.

HET DIGITALE TIJDPERK

1. Voorlopers van de computer

De geschiedenis van de computer begint met de geschiedenis van het rekenen. Vanouds hebben mensen hulpmiddelen ontwikkeld voor berekeningen die niet gemakkelijk uit het hoofd gemaakt konden worden. De eenvoudigste manier is het noteren van een aantal getallen en te proberen deze correct op te tellen. Ook werd wel een kerfstok gebruikt, om de schulden van een persoon vast te leggen. Daarna werd het telraam (abacus) uitgevonden. Toen de behoefte aan berekeningen steeds complexer werd, ontwikkelde men tabellen met hulpgegevens (bijvoorbeeld logaritmetabellen als hulp bij het vermenigvuldigen). Ook de rekenliniaal was een uitvinding om vermenigvuldigen en delen met een beperkte nauwkeurigheid makkelijk te maken. De rekenliniaal is in de loop van de jaren zeventig echter verdwenen met de uitvinding van de zakrekenmachine.

In het Verenigd Koninkrijk waren in verband met de koloniale scheepvaart veel centra met menselijke computers ontstaan. Deze maakten tabellen voor navigatiedoeleinden (plaatsbepalingen op zee). Ook in andere gebieden vonden deze tabellen gretig aftrek, zoals de astronomie. Charles Babbage, een wiskundige, was erg geïnteresseerd in de astronomie. Een grote kwelling voor een astronoom was echter het feit dat in iedere tabel onvermijdelijk fouten zaten. Babbage vroeg zich af of de tabellen niet machinaal gegenereerd konden worden. Hiervoor bedacht hij in 1822 de differentiemachine: een concept voor een machine die tabellen van veeltermen kon uitschrijven. Babbage begon aan de bouw van de machine, maar het bouwen ervan viel niet mee. De machine werkte mechanisch en de tandwieltechniek was nog niet geavanceerd genoeg om tot een goed resultaat te komen. Verder veranderde Babbage steeds het ontwerp van de machine.

Eind 19e eeuw construeerde Herman Hollerith telmachines die werkten op basis van invoer met ponskaarten. Aan de telmachines werden sorteermachines verbonden, eenvoudige bewerkingen op bestanden met grote hoeveelheden gegevens werden zo mogelijk gemaakt.

Pas in 1938 werd de eerste computer gebouwd door Konrad Zuse. Ook Zuses machine werkte nog mechanisch, maar Zuse had het zichzelf een stuk eenvoudiger gemaakt door van het binaire stelsel gebruik te maken. Een jaar later bouwde Zuse de eerste elektromechanische computer.

2. De eerste computers

Door de Tweede Wereldoorlog kreeg de ontwikkeling van computers een snelle vlucht. In het Verenigd Koninkrijk werd in Bletchley Park van de Colossus gebruikgemaakt om berichten te kraken die met de Duitse Lorenz-codeermachine gecijferd waren. De Colossus werd ontwikkeld door Tommy Flowers en was de eerste elektronische computer, gebruik makend van elektronenbuizen.

De eerste computer in de VS, de ENIAC (Electronic Numerical Integrator And Calculator), die enkele klaslokalen in beslag nam, bevatte 18.000 buizen, 70.000 weerstanden, 10.000 condensatoren, en 6000 verschillende schakelaars. Deze computer gebruikte evenveel energie als een zware locomotief. Op 7 augustus 1944 wordt op de

universiteit van Harvard door IBM-onderzoeker Howard Aiken de eerste programmeerbare rekenmachine, de Harvard Mark I, gepresenteerd.

De eerste computer in Nederland was de ARRA I bij het Mathematisch Centrum. In 1954 kwam de tweede computer in Nederland^[2] en de eerste computer in een commerciële/industriële omgeving: de door de Britse firma Ferranti gebouwde Ferranti Mark 1, voor 1,7 miljoen gulden gekocht door het Shell-laboratorium in Amsterdam^[3]. In de periode dat het permanente geheugen (de harde schijf) nog niet algemeen bestond, was het invoeren van gegevens of programma's in een computer vrij moeizaam. Dit gebeurde oorspronkelijk met schakelaartjes en ponsband, nog iets later met ponskaarten, en in een nog later stadium met magneetbanden.

3. Homecomputers

Deze computer zou erg groot, zwaar en duur worden omdat de onderdelen nog niet erg klein konden worden gemaakt. Daarom waren de eerste computers ook alleen in het bezit van overheden en grote bedrijven. De computers werden al een stuk kleiner toen in 1947 de transistor werd uitgevonden, maar IBM beweerde dat er wereldwijd niet meer dan een stuk of 7 computers nodig zouden zijn. Het tijdschrift "Popular Mechanics" voorspelde wel dat er ooit een computer zou komen die 'maar' 1500 kilo zou wegen.

Met de enorme ontwikkeling van de elektronica en de halfgeleiders, toegepast in transistoren, kon de computer veel kleiner en sneller worden. Later werden de transistors geïntegreerd in een geïntegreerde schakeling (integrated circuit, IC). De complexiteit van de chips werd in de jaren 70 verbeterd zodat het mogelijk werd om een complete processor (CPU) op een chip te integreren. Het werd daardoor veel goedkoper om een computer te bouwen.

De eerste homecomputers waren toen klein en goedkoop genoeg om door consumenten te kunnen worden aangeschaft, maar van enige standaardisering was niet of nauwelijks sprake

4. Personal computer

Op 12 augustus 1981 presenteerde IBM hun personal computer; de 5150 IBM Personal Computer op basis van de 8088 CPU, een 16-bits-microprocessor (extern 8-bit) van Intel en een Industry Standard Architecture (ISA) bus. De eenvoudigste uitvoering bestond destijds uit een toetsenbord en systeemkast, voorzien van 40K Rom en 16K Ram. Diskdrives had de machine niet; programma's moesten worden opgeslagen op een cassetterecorder. Met een 5¼-inch, 160K floppydrive en 64K Ram. Er moest \$1565 (destijds 4445 gulden of 80000 BEF) voor worden betaald. De eerste reacties waren overweldigend; tegen het einde van 1982 werd op werkdagen al een computer per seconde verkocht.

Door het gewicht van de industriereus IBM werd de pc langzamerhand ook in het zakenleven serieus genomen en de eerste praktische en nuttige toepassingen begonnen het licht te zien. Omdat het merendeel van de componenten op de vrije markt te krijgen was en IBM de specificaties voor \$49 per boek verkocht, kon elke fabrikant een vergelijkbare computer bouwen. Het Basic Input/Output System, BIOS, dat de afzonderlijke componenten aanstuurde, hield IBM voor zichzelf. Om de patenten te omzeilen werd door een tweetal bedrijven een team gevormd, dat elk in afzondering een BIOS ontwikkelde. Op die manier konden ze de IBM PC klonen, zonder de patenten te schenden. En omdat Microsoft bij de onderhandelingen met IBM bedongen had, dat het zijn besturingssysteem onder eigen naam MS-DOS mocht blijven verkopen, was er ook een besturingssysteem voor beschikbaar. De personal computers van andere

12. De tijd van koning Willem-Alexander

merken dan IBM werden om die reden klonen genoemd. Een andere aanduiding was IBM Compatible. DOS werd op die manier een de-facto standaard besturingssysteem voor personal computers. Tegenwoordig wordt MS-DOS bijna niet meer gebruikt, alleen wordt het nog geëmuleerd in enkele Windows-versies, waaronder Windows Me en 2000.

De pc werd ook steeds goedkoper en gemakkelijker te gebruiken waardoor steeds meer bedrijven en huisgezinnen er een kochten. De ontwikkelingen gaan voort, zakenmensen gebruiken veelal een laptop om met hun computer op stap te gaan. De steeds verdere miniaturisering leidde ertoe dat de kleine Personal Digital Assistant (PDA) met steeds meer mogelijkheden in beeld kwam. Ook veel apparaten zoals wasmachines, videorecorders, digitale camera's en dergelijke bevatten tegenwoordig een computer om allerlei zaken te regelen, deze worden dan meestal een ingebed systeem of - in het Engels - embedded system genoemd.

Onafhankelijk van de ontwikkelingen op pc-gebied ontwikkelden zich ook de mainframe en minicomputers, met als grote spelers respectievelijk IBM, Control Data Corporation, en DEC. De allersnelste researchcomputers bleven een speciale niche vormen, lange tijd aangevoerd door Seymour Cray met zijn supercomputerontwerpen.

5. Mobiele apparaten

Nadat vanaf 2006 de PDA opkwam, zijn sinds 2010 de smartphone en de tablet doorgebroken. Hierdoor is er een enorme nieuwe markt ontstaan voor mobiele apps, die soms alleen maar zinvol zijn op mobiele apparatuur, zoals geografische positiebepaling en navigatie. Hedendaagse smartphones hebben niet alleen een camera voor stilstaande beelden en films, maar ook een microfoon, waarop commando's kunnen worden ingesproken, zodat het kleine toetsenbord minder nodig is. Communicatie is mogelijk via internet, e-mail en SMS. Bellen is slechts een van de functies van een smartphone geworden.

6. Individualisering

Individualisering is het proces waardoor mensen meer als individu in plaats van als groep in de samenleving komen te staan. Dit proces is met de industrialisatie op gang gekomen en tegenwoordig wordt de Westerse wereld als geïndividualiseerde wereld gezien.

De industriële ontwikkelingen in de 20e eeuw hebben gezorgd voor een toename in de welvaart. Dit heeft er, samen met de democratiseringsbeweging in de jaren 60, toe geleid dat bepaalde groepen in de samenleving onafhankelijker werden van elkaar. Arbeiders kregen meer rechten en vrouwen waren niet langer afhankelijk van hun man. Tegelijkertijd leidden de technologische ontwikkelingen van de massamedia ertoe, dat mensen uit een bepaalde levensbeschouwelijke groep buiten hun groepsgrenzen durfden te kijken. Zij zagen dat wat voor hen normaal was, ook anders kon. Dit proces staat bekend als ontzuiling. Een gelijksoortig proces, de secularisering, hield in dat gelovigen zich van hun geloof afkeerden. Ook hiermee viel een bepaalde groepsbinding, die tussen gelovige en de gemeente, weg. Al deze ontwikkelingen hebben een kenmerk gemeen, namelijk een verzelfstandiging van het individu ten opzichte van de groep. Dit proces heet individualisering en is niet hetzelfde als individualisme.

Een aantal problemen in de huidige samenleving wordt toegeschreven aan de individualisering, zoals de afname van sociale cohesie. Ook het niet meer goed functioneren van de 'oude politiek' is hiervan een voorbeeld. In de verzuilde samenleving van voor

de jaren 60, was er nauwelijks contact tussen de individuen van verschillende zuilen. Door de opkomst van massamedia werden de burgers mondiger en accepteerden zij niet langer elk compromis dat hen van bovenaf werd opgelegd. Deze onvrede over de elite heeft zich geuit in de opkomst van populistische partijen. Tevens wordt gesteld dat individualisering leidt tot een afname van het aantal leden bij maatschappelijke organisaties. Voorbeelden hiervan zijn de daling van het aantal leden van politieke partijen, ontwikkelingsorganisaties en sportclubs en dorpsorkesten.

ZORGEN IN HET BINNENLAND

1. Economische crisis

De kredietcrisis of Bankencrisis is de aanduiding voor de crisis op de financiële markten die in de zomer van 2007 ontstond, in het najaar van 2008 een hoogtepunt bereikte en pas in de loop van 2011 afliep.

De crisis werd in belangrijke mate geïnitieerd door een stagnerende huizenmarkt in de Verenigde Staten en doordat de als obligaties verpakte gebundelde hypotheeklen in het laagste segment (*subprime*) in een hoog tempo minder waard werden. Hierdoor kwamen financiële instellingen in problemen en werden er uiteindelijk honderden miljarden afgeschreven op gekochte obligaties. Doordat onduidelijk was welke instellingen hierdoor in de problemen zouden komen, droogde de interbancaire geldmarkt op, banken leenden elkaar geen geld meer. Verschillende banken zijn genationaliseerd, failliet gegaan of overgenomen. Negatieve ontwikkelingen op verschillende deelmarkten hebben elkaar versterkt.

De ontwikkelingen bedreigden al snel het ongestoord functioneren van het internationale financiële systeem, en ingrijpen van nagenoeg alle centrale banken bleek noodzakelijk. Vanaf oktober 2008 namen diverse overheden op grote schaal rechtstreeks deel in het risicodragend kapitaal van banken.

Door de onderlinge beïnvloeding van deelmarkten is niet exact aan te geven welke gebeurtenissen elkaar op welke wijze beïnvloedden. In het algemeen kan gesteld worden dat problemen rond Amerikaanse hypotheeklen de onmiddellijke aanleiding vormden tot de crisis, die oversloeg op de markt voor daaraan gerelateerde complexe financiële producten. Een en ander werd versterkt doordat de bij de waardebepaling van dergelijke complexe financiële producten gebruikte aannames in wiskundige formules (zie David X. Li) op drijfzand waren gebaseerd. De achterliggende oorzaken van de crisis zijn zo complex, dat het nagenoeg onmogelijk is om een helder volledig beeld van de situatie te krijgen. Analyses van de problemen en de fundamentele oplossingen zijn vaak gericht op slechts een beperkt onderdeel van de crisis.

De aanduiding "kredietcrisis" dekt niet de gehele lading van de crisis. Er was niet uitsluitend sprake van een *kredietcrisis* in de zin van een beperkte beschikbaarheid van liquiditeiten en (langer lopend) kapitaal, doch op een aantal momenten ook van een algehele onderlinge vertrouwenscrisis in de financiële sector.

Vanaf begin 2010 veranderde de crisis van voorwerp: men maakte zich steeds meer zorgen over de financiële positie van een aantal overheden. Dit leidde in april 2010 tot een crisis rond Griekse overheidsfinanciën. Ook andere landen (met name Portugal, Spanje, Italië en Ierland) dreigden in een financiële crisis te komen. De EU-ministers van Financiën presenteerden op 10 mei 2010 een reddingsplan van in totaal € 500 miljard, terwijl het IMF tot € 250 miljard toezegde.

2. Zorgen om het klimaat

De overheid neemt maatregelen om Nederland te beschermen tegen de gevolgen van klimaatverandering. Daarnaast kan verdere opwarming van de aarde beperkt worden door de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Hiervoor zijn nationale en internationale doelen afgesproken. De Rijksoverheid heeft met allerlei partijen afspraken gemaakt over hoe Nederland deze doelen gaat behalen.

Het is belangrijk dat Nederland is voorbereid op het veranderende klimaat. We passen onze omgeving zo aan dat die geschikt is voor de gevolgen van het veranderende klimaat. Bijvoorbeeld door de omgeving bestand te maken tegen extreme regenval. Of door dijken te verstevigen en rivieren te verbreden. Dit is klimaatadaptatie.

In de Nationale Adaptatie Strategie staat voor verschillende sectoren welke gevolgen klimaatverandering voor hen heeft. En hoe zij hiermee kunnen omgaan. Het gaat hier om gevolgen voor landbouw, gezondheid, infrastructuur, recreatie en toerisme.

Verder is er het Deltaprogramma. Dit programma moet Nederland beschermen tegen overstromingen en de gevolgen van extreem weer. Ook zorgt het Deltaprogramma voor voldoende zoetwater.

Voorkomen van verdere klimaatverandering door de uitstoot van broeikasgassen te verminderen, heet klimaatmitigatie. Dit kan het beste worden gedaan als landen samenwerken. Hiervoor maakt de overheid afspraken met andere landen.

Nederland heeft zich verbonden aan verschillende internationale afspraken.

- Klimaatverdrag van de Verenigde Naties (VN) uit 1992. Dit is het eerste klimaatverdrag.
- Kyoto-Protocol uit 1997. Hierin staat dat de emissiereducties van land tot land verschillen en onder elkaar verhandeld kunnen worden.
- VN-klimaatop in Parijs: de Conference of Parties (COP21). Nederland heeft daar ingestemd met een nieuw VN-klimaatakkoord. Doel van het akkoord: de opwarming van de aarde beperken tot ruim onder 2 graden Celsius. Met een duidelijk zicht op 1,5 graden Celsius.

3. VN-Klimaatakkoord van Parijs

In 2016 heeft staatssecretaris Dijksma het VN-Klimaatakkoord van Parijs ondertekend namens de 28 lidstaten van de Europese Unie. Het akkoord gaat per 2020 in. Om dit doel te halen hebben EU-lidstaten met elkaar afgesproken dat de EU in 2030 minimaal 40% minder moet uitstoten. De Europese Commissie toetst de klimaatplannen van de EU-lidstaten aan de gestelde doelen.

Nederland werkt nu dus nationaal aan 49% minder uitstoot. Nederland wil, als andere landen meedoen, de Europese doelstelling verhogen. Niet 40% minder uitstoot van broeikasgassen in 2030, maar 55 %.

Nationale doelen voor terugdringen van broeikasgassen

De Klimaatwet stelt vast met hoeveel procent ons land de CO₂-uitstoot moet terugdringen. De Klimaatwet moet burgers en bedrijven zekerheid geven over de klimaatdoelen:

- 49% minder CO₂-uitstoot in 2030 ten opzichte van 1990. Om dit doel te halen, hebben de overheid, bedrijven en maatschappelijke organisaties een Klimaatakkoord gesloten. Er staan ook afspraken in die partijen onderling hebben gemaakt.
- 95% minder CO₂-uitstoot in 2050 ten opzichte van 1990.

Daarnaast moet de Nederlandse staat eind 2020 ten minste 25% minder broeikasgassen uitstoten ten opzichte van 1990. Dat heeft de rechter in 2015 bepaald in de klimaatzaak van Urgenda tegen de Nederlandse Staat. Ook in het hoger beroep in 2018

en het cassatieberoep in 2019 heeft de rechter het vonnis bevestigd. De uitspraak is hiermee onherroepelijk geworden. Zoals het kabinet eerder heeft aangegeven, blijft het sturen op 25% minder uitstoot van broeikasgassen per eind 2020.

4. Klimaatplan

De Klimaatwet stelt ook vast dat het kabinet een Klimaatplan moet maken. Het eerste Klimaatplan geldt voor de periode tussen 2021 en 2030. Dit plan bevat:

- de hoofdlijnen van het beleid waarmee het kabinet de doelstellingen uit de Klimaatwet wil halen;
- een aantal beschouwingen, bijvoorbeeld over de laatste wetenschappelijke inzichten op het gebied van klimaatverandering en over de economische gevolgen van het beleid.

ONRUST IN HET BUITENLAND

1. De dreiging van de islam

Standpunt van de SGP

In Nederland groeien de zorgen van veel Nederlanders over de islam. De behoefte van de islam aan dominantie gaat wereldwijd vaak met geweld gepaard. Dat geweld houdt helaas niet langer halt voor de poorten van Wenen. Het islamitisch terrorisme wordt in veel Europese steden indringend gevoeld. Buurtgenoten blijken vatbaar voor giftig antisemitisme of worden geronseld voor de jihadistische strijd in Syrië en Irak. Gevoelens van onbehagen en vervreemding dringen zich temeer op naarmate de buurt gehuld wordt in een islamitisch gewaad. Die terechte zorgen verdienen een serieus antwoord van de overheid. Alle mensen zijn gelijk geschapen. Dat is een fundamenteel uitgangspunt in de Westerse traditie. Alle mensen hebben dus gelijke rechten. Ook voor moslims moet Nederland een veilige plek zijn. Sterker nog, we hebben iedere naaste zo lief als onszelf. Die waarde mogen we nooit loslaten. Alleen, dat is geen reden om krampachtig vast te houden aan de gelijkheid van alle godsdiensten. Het is hoogst onverstandig om alle godsdiensten over één kam te scheren. Daarvoor zijn redenen te over. Ongemakkelijke verschillen dringen zich namelijk onvermijdelijk aan je op. Het liefdegebod van Jezus Christus en het geweldsgebruik van Mohammed vormen een verschil van dag en nacht. En denk aan het gegeven dat de sharia zich presenteert als concurrent van de rechtsstaat. Niet-moslims worden dan tot tweederangsburgers gedegradeerd en geweld tegen hen wordt gelegitimeerd. Rechtspraak verwordt tot willekeur. De aanwezigheid van de islam vraagt van de overheid een heldere reactie, met duidelijke grenzen. Een verhaal dat staat als een huis. De SGP slaat hiervoor vijf pijlers.

Pijler I. Groei islam door asielbeperking Door de instroom van asielzoekers groeit vooral de islam in Nederland. De SGP ziet dat niet als een verrijking van onze samenleving. Integendeel, er zijn vooral zorgen over de gebrekkige integratie van asielzoekers met een islamitische achtergrond. De voorbeelden dat de islamitische cultuur zich vaak moeizaam verhoudt met de rechtsstaat stapelen zich op, in Europa en wereldwijd. Het zou dus niet meer dan logisch zijn als de overheid problemen zoveel mogelijk wil voorkomen. Dat is beter dan genezen. Alertheid is nodig om de islam niet onnodig te laten groeien. Het is een belangrijke christelijke waarde dat we vreemdelingen in vervolging en levensgevaar niet in de kou laten staan. Die waarde betekent niet dat we alle asielzoekers langdurig moeten opvangen. Het is verstandig en gerechtvaardigd om ernaar

12. De tijd van koning Willem-Alexander

te streven de instroom van asielzoekers te verlagen en de uitstroom te verhogen. Ook de Vreemdelingenwet gaat niet voor niets uit van tijdelijk verblijf van ten hoogste vijf jaren. Terugkeer van statushouders kan enerzijds bijdragen aan de stabiliteit en ontwikkeling van het land van herkomst. Anderzijds moeten we de risico's op gebrekkige integratie in Nederland serieus nemen. De SGP wil dat:

- Opvang van asielzoekers (zoals uit bijvoorbeeld Somalië) in buurlanden in de regio veel meer het uitgangspunt is. Juist op dit punt zou Europa (ook financieel) actiever moeten zijn.
- Het tijdelijk verblijf van asielzoekers wordt verlengd naar zeven jaar, de nieuwe naturalisatietermijn. Asielzoekers die voldoende inkomsten hebben en ingeburgerd zijn, behouden na vijf jaar het recht om langdurig in Nederland te blijven.
- Europese regels een voortvarend terugkeerbeleid niet langer belemmeren. Europa is er nu debet aan dat uitgeprocedeerde asielzoekers te makkelijk in de illegaliteit kunnen verdwijnen.
- Bij het uitnodigen van asielzoekers niet nog meer personen met een grote afstand tot onze cultuur naar Nederland worden gehaald.

Pijler II. Beschermen rechtsstaat en beschaving De Westerse cultuur en rechtsstaat hebben diepe culturele wortels. Bij die traditie denken we allereerst aan Jeruzalem, Athene en Rome, niet aan Mekka of Medina. De waarden van deze cultuur zijn in hoge mate schatplichtig aan de Bijbel, niet aan de Koran. Het is ook niet toevallig dat Kerst en Pasen in Europa een andere status hebben dan de ramadan. En het randschrift van de euro is niet willekeurig inwisselbaar. Voor die achtergrond hoeven we ons niet te schamen. Kennis van ons verleden is juist belangrijk om weerbaar te zijn in de toekomst. Zonder zelfkennis heb je de ander niets te bieden. Juist door verschil te blijven maken, kun je samenleven. Tolerantie is geboren uit een lange historische worsteling. Sindsdien kenmerkt de vrijheid van religie de Nederlandse samenleving. Bij fundamenteel verschil van overtuiging gaan we niet met elkaar op de vuist. Er is ruimte om het persoonlijk geloof te belijden zonder dreiging van dwang en intimidatie. Het betekent bijvoorbeeld dat moslims die zich tot het christendom bekeren in Nederland niet voor hun leven hoeven te vrezen. In het asielzoekerscentrum moet een bekering tot het christendom niet angstvallig verzwegen hoeven worden. Het is ontoelaatbaar wanneer bekeerlingen uit vrees voor wraak in het geheim een kerkdienst moeten bezoeken. Ook het zaaien van haat is uit den boze. Antisemitisme is een giftig kwaad dat zo snel mogelijk de kop moet worden ingedrukt. De SGP wil dat:

- Geweld, bedreiging en bijvoorbeeld bekladding van synagogen en moskeeën hard bestraft wordt.
- Nieuwkomers zich van meet af aan loyaal voegen in onze democratische rechtsorde. Met het uitnemen van antisemitisme en intimidatie in asielzoekerscentra verspeelen asielzoekers het recht op een vergunning en is snelle terugkeer de enige passende oplossing.
- De kerndoelen voor het onderwijs niet uitgaan van een relativistische multiculturele samenleving, maar van respect voor de historische wortels van onze rechtsstaat en beschaving. De betekenis van onze nationale feestdagen en de Nederlandse onafhankelijkheidsverklaring mogen bijvoorbeeld niet gemist worden.
- Het afleggen van de eed en de keuze van feestdagen niet verruimd wordt naar islamitische varianten.

Pijler III. Aanpakken radicaal-islamitische organisaties De SGP hecht vanouds veel waarde aan de vrijheid van private organisaties. Dat burgers een basale leefruimte hebben om hun overtuiging vorm te geven, mag namelijk niet afhankelijk zijn van de

kleur van de overheid. Dat laat onverlet dat er wel ruimte is voor het verbieden van organisaties die de sharia willen invoeren en die zich keren tegen de democratische rechtsstaat of die herhaaldelijk haatzaaien en geweld verheerlijken. Het mag duidelijk zijn dat het goedkeuren of begrip kweken van geweld tegen niet-moslims actief moet worden bestreden, bijvoorbeeld in het onderwijs. De SGP wil dat:

- Het Openbaar Ministerie de rechter actief verzoekt islamitische organisaties te ontbinden die onze rechtsorde ondermijnen, bijvoorbeeld wanneer zij radicale predikers uitnodigen (art. 2:20 BW).
- Sancties worden getroffen tegen het bekostigde onderwijs wanneer scholen bijdragen aan het verheerlijken van geweld en het bevorderen van jihadisme.
- Door de overheid wordt toegezien op onbekostigde vormen van islamitisch onderwijs die door salafisten georganiseerd worden (vervolg motie-Bisschop).
- Ongewenste (buitenlandse) financiering van moskeeën moet verboden worden

Pijler IV. Beschermen publieke ruimte De overheid gaat bij uitstek over de inrichting van de publieke ruimte. Daarom stelt de overheid letterlijk paal en perk. Dat Nederland de vrijheid van godsdienst erkent, betekent niet dat de uitingen van alle godsdiensten op straat hetzelfde behandeld moeten worden. Het zou bijvoorbeeld ontsierend zijn om naast de Tweede Kamer een hoge minaret te plaatsen. Het binnen de perken houden van islamitische uitingen in de publieke ruimte doet recht aan onze cultuurhistorische traditie, het vermijden van onnodige gevoelens van onbehagen en het garanderen van open communicatie tussen burgers. Er is genoeg islam in het Midden-Oosten, dat hoeven we in het Westen niet nog eens dunnetjes over te doen. De SGP wil dat:

- Gebedsoproepen die geloofsteksten bevatten worden tegengegaan. Klokgelui is in Nederland al eeuwen het gangbare gebruik om op te roepen tot bijeenkomsten, zowel voor kerkdiensten als voor andere doeleinden of samenkomsten.
- Het dragen van de boerka verboden is in situaties waarin dat vanwege herkenbaarheid en communicatie nodig is, zoals in het onderwijs, de zorg en het openbaar vervoer. Niemand moet lijden aan gezichtsverlies.

Pijler V. Aanpakken van terroristen en geweldspredikers Vrij verkeer van personen is een belangrijk recht binnen de EU. Goedbedoelende burgers kunnen ongehinderd alle kanten uit. Voor vakantie, studie of werk. Het vrij verkeer is duidelijk niet bedoeld voor degenen die haat transporteren, geweld verheerlijken en de rechtsstaat 5 ondermijnen. Voor hen moeten er wél grenzen zijn. En wie uit vrije beweging het islamitisch terrorisme steunt, moet naast een strafrechtelijke aanpak ook kunnen rekenen op het verlies van burgerrechten. De SGP wil dat:

- Extra geïnvesteerd wordt in opsporing en vervolging van terroristen en uitbreiding van het aan wijkagenten.
- Lidstaten in de EU ruimere bevoegdheden hebben om predikers met een gewelddadige of haatdragende boodschap te weren, niet alleen wanneer de openbare orde in het geding is.
- Ook Nederlanders die na hun steun aan islamitisch terrorisme in Nederland zijn teruggekeerd de Nederlandse nationaliteit verliezen.
- Terroristen van wie het Nederlanderschap niet kan worden afgenomen zoveel mogelijk gelijk worden behandelen met degenen die het Nederlanderschap wel verliezen omdat zij een dubbele nationaliteit hebben. Van terroristen die het Nederlanderschap behouden moet bijvoorbeeld het kiesrecht ontnomen worden.
- Om te voorkomen dat moslims in Nederland beïnvloed worden door antisemitische propaganda uit Arabische landen moet de EU druk uitoefenen op deze landen.

12. De tijd van koning Willem-Alexander

Nederland zorgt ervoor dat (EU-)subsidies aan de Palestijnse autoriteiten niet gebruikt worden voor het maken van antisemitische schoolboeken.

- Degenen die geweld verheerlijken of uitreizen naar een door terroristen overheerst gebied vervolgd worden. De zorgen over ontwikkelingen in de islamitische wereld zijn niet allereerst een probleem van de overheid. Het is allereerst de verantwoordelijkheid van de islamitische gemeenschap zelf om zich krachtiger te verweren. Uit die gemeenschap mag meer urgentie verwacht worden. Tot slot De aanwezigheid van de islam in Nederland vraagt om een duidelijke politieke koers. Niet gedreven door angst of naïviteit. De terechte zorgen van veel burgers verdienen een serieuzer antwoord van overheid en politiek

2. Vluchtelingen crisis

In het vluchtelingenbeleid moeten noties als rechtvaardigheid en barmhartigheid niet tegen elkaar uitgespeeld worden. En: overheid en kerk hebben elkaar hard nodig.

Dat stelt drs. J. A. Schippers, directeur van het wetenschappelijk instituut van de SGP, in reactie op de kritiek van Britse kerkleiders op het beleid van hun overheid met betrekking tot de vluchtelingen crisis in Calais, maandag in het Reformatorisch Dagblad.

De Baptist Union, de Church of Scotland, de Methodist Church en de United Reformed Church uiten in een verklaring hun zorg en boosheid hoe er over de situatie van de vluchtelingen gesproken wordt. Ze roepen hun land bovendien op om een eerlijk deel van de vluchtelingen toe te laten.

De discussie lijkt volgens hen „steeds meer gebaseerd op het principe van eigenbelang. Ons geloof leert ons om de vreemdeling niet te vrezen, maar onze naaste lief te hebben. ‘Met een beroep op de Bijbel beklemtonen de kerken het belang van liefde en compassie voor alle behoeftigen, inclusief mensen met een andere nationaliteit die komen om in onze gemeenschap te leven.’

Nederland heeft bepaald niet het meest restrictieve beleid als het gaat om de toelating van vluchtelingen, reageert Schippers. ‘Duitsland en Zweden vangen de grootste aantallen op, maar er zijn ook landen die er veel minder toelaten dan Nederland doet. In ons dichtbevolkte land moeten en mogen we rekening houden met wat onze draagkracht is en of er onder de bevolking draagvlak voor toelating van een groot aantal vluchtelingen is.’

Tegelijk moeten mensen eerlijk zijn over hun motivatie, zegt Schippers. „Dat veel Nederlanders een grotere toestroom niet zien zitten, is dat ook niet omdat het onze welvaart aantast? We hebben de welvaartsverschillen tussen Europa en Afrika te hoog laten oplopen. Pleidooien voor bezuiniging op ontwikkelingshulp krijg je als een boemerang terug als mensen uit ontwikkelingslanden vervolgens een weg zoeken naar de westerse wereld. Ik hoor mensen soms zeggen dat ze niet zitten te wachten op een toestroom van moslims. Onder de huidige vluchtelingen zijn echter veel christenen.” Dat de scheiding tussen kerk en staat in West-Europa te ver geradicaliseerd is, blijkt volgens Schippers in probleemsituaties zoals die nu ontstaan door de toestroom van vluchtelingen. „Kerk en staat hebben wel hun elk hun eigen taak, maar de scheiding is te ver doorgetrokken. Laten ze elkaar opzoeken. En –heel concreet– je zou kunnen denken aan de opvang van vluchtelingen in leegstaande kerkgebouwen.”

Antwoorden Basis

Verwerking

1. a. 1. Willem van Oranje.
2. Maurits.
3. Frederik Hendrik.
4. Stadhouder Willem II.

5. Koning-stadhouder Willem III.
 6. Stadhouder Willem IV.
 7. Stadhouder Willem V.
 8. Koning Willem I.
 9. Koning Willem II.
 10. Koning Willem III.
 11. Regentes Emma.
 12. Koningin Wilhelmina.
 13. Koningin Juliana.
 14. Koningin Beatrix.
 15. Koning Willem-Alexander.
- b. Maurits en Frederik Hendrik.
 - c. Stadhouder-koning Willem III.
 - d. Maurits.
 - e. Stadhouder-koning Willem III.
2. a. De Koninklijke standaard bevat centraal het Rijkswapen met daarop de Koninklijke Kroon. Om het wapen heen hangen de versieringen die bij het grootkruis van de Militaire Willems-Orde horen. Het kruis is van de kleur Nassaublauw en scheidt de vlag in vier vakken. In de vier vakken zijn blauwe jachthoorns afgebeeld. De jachthoorns zijn afkomstig uit het wapen van het Prinsdom Orange.
b. De koning is een afstammeling van het Huis van Oranje.
c. Het geblokte schild met een leeuw, zwaard en pijlen is het heraldisch symbool van de koning en het land.
d. Willem van Oranje.
e. Ik zal handhaven.
3. b. De leden van de Eerste Kamer worden gekozen door de leden van de Provinciale Staten.
c. De leden van de Tweede Kamer worden gekozen door de kiezers.
4. a. 1. Zonne-energie.
2. Windenergie.
3. Aardgas.
4. Aardolie.
b. 1 en 2.
c. De zon schijnt niet altijd.
d. Het waait niet altijd hard genoeg.
e. Kernenergie.
f. Waterkracht.

Extra

1. a. Inhuldiging koning Willem-Alexander.
b. 30 april 2013.
c. Nationaal betekent behorend bij ons land.
d. Eigen antwoord.
e. Eigen antwoord.
2. a. Amalia van Solms.
b. Frederik Hendrik.
c. 17^e eeuw.
d. 1. Harmonie.
2. Symmetrie.

12. De tijd van koning Willem-Alexander

- e. Paleis op de Dam te Amsterdam.
- 3.
- a. Argentinië.
 - b. 02-02-2002.
 - c. Mozes staat beeld voor de staat (het paleis was in de Gouden Eeuw het stadhuis), Aäron staat beeld voor de kerk.
 - d. Couplet 1 en 2.
Link: <https://www.omroepwest.nl/nieuws/3341724/Warme-2-februari-alleen-trouwdag-Willem-Alexander-en-Maxima-was-warmer>
 - e. Vooral in couplet 1.
 - f. Dit is het refrein: 'U zij de glorie, opgestane Heer'. U zij de victorie, nu en immermeer.' Het staat er vier keer in.
 - g. Het zijn allebei paasliederen. De melodieën zijn beide van Händel. De liederen zijn beide in de 19^e eeuw gedicht.
- 4.
- a. Eigen antwoorden.
- 5.
- a. God lief te hebben boven alles en de naaste als zichzelf.
 - b. De naaste als zichzelf.
 - c. Eigen antwoord.
 - d. 1 Petrus 3 : 8-11:
8. En eindelijk, zijt allen eensgezind, medelijdend, de broeders liefhebbende, met innerlijke barmhartigheid bewogen, vriendelijk;
9. Vergeldt niet kwaad voor kwaad, of schelden voor schelden, maar zegent daarentegen; wetende dat gij daartoe geroepen zijt, opdat gij zegening zoudt beërven.
10. Want wie het leven wil liefhebben en goede dagen zien, die stille zijn tong van het kwaad, en zijn lippen dat zij geen bedrog spreken;
11. Die wijke af van het kwade, en doe het goede; die zoeken vrede en jagen denzelven na.
 - e. Eigen antwoord.
 - f. Eigen antwoord.
- 6.
- a. Eigen antwoord.
 - b. Eigen antwoord.
- 7.
- a. Fastfood of gemaksvoesel, wordt snel bereid en is goedkoop.
 - b. Patat, pizza, broodje hamburger etc.
 - c. Schijf van vijf is een patroon voor goede en gezonde voeding.
 - d. Veel groenten en fruit. Volkoren producten. Minder vlees en meer vis. Ongezouten noten, eieren. Magere en halfvolle zuivel.
 - e. Overgewicht.
 - f. Te veel eten van met name fastfood.
- 8.
- a. Oorlogsdreiging en vervolging.
 - b. Syrië, Eritrea, Afghanistan, Irak, Iran.
 - c. Middellandse Zee.
 - d. Italië en Griekenland.
 - e. Eigen antwoord.